

Οι Γκαγκαούζοι

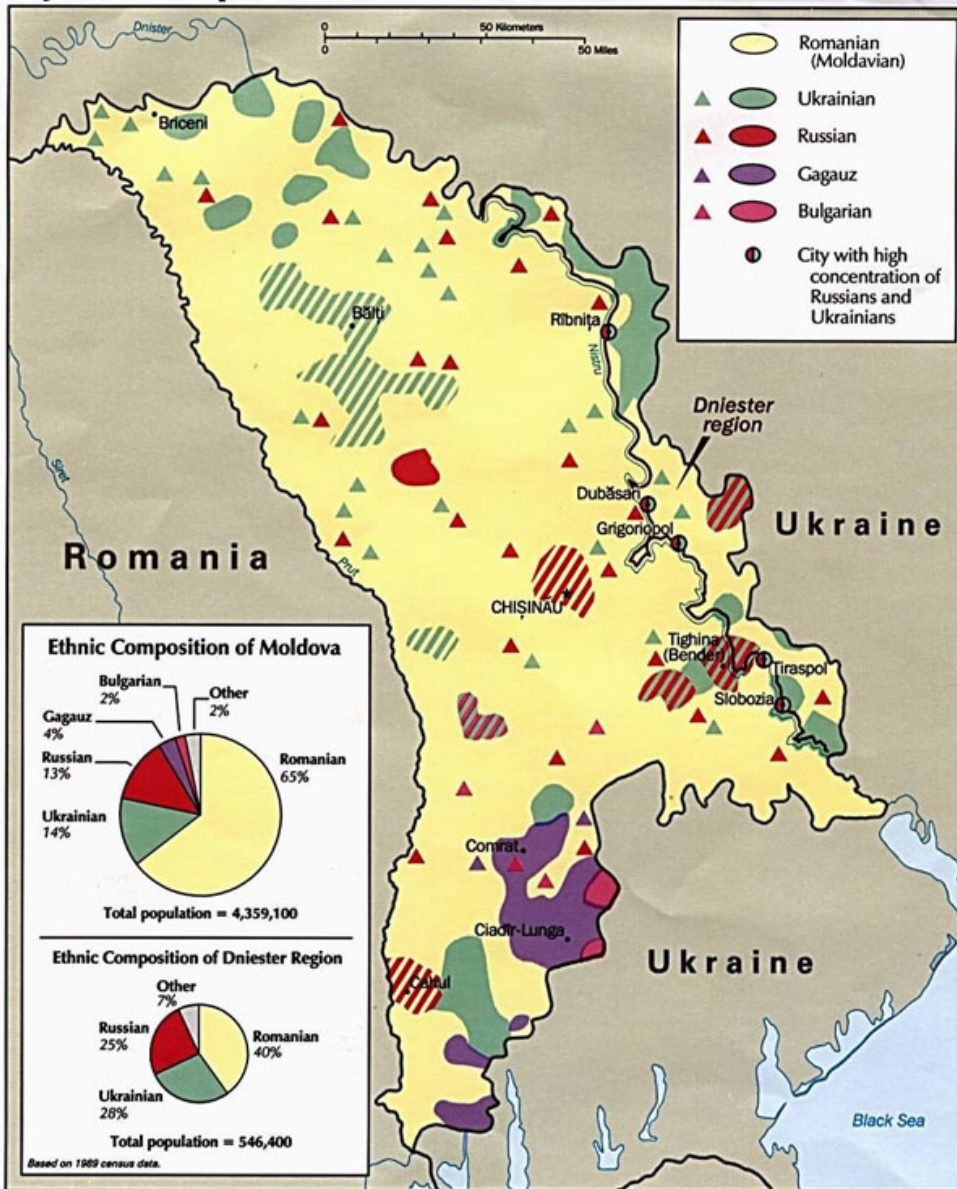
Πολιτισμός / Λαογραφία-Παράδοση

Ζώντας στην εποχή που υπάρχει η τάση ενοποίησης και επικοινωνίας μεταξύ των λαών, οφείλουμε να προσεγγίσουμε και να βοηθήσουμε άλλους ομόδοξους λαούς, οι οποίοι παρουσιάζουν ιστορικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η περίπτωση των Γκαγκαούζων των Βαλκανίων.

Το κείμενο επιμελήθηκαν οι ερευνητές: Λουκά Νικόλαος, Ταπούρης Νικόλαος, και μέλη του Συλλόγου Φίλων της Γκαγκαουζίας

Major Ethnic Groups in Moldova

Εθνολογικός χάρτης της Μολδαβίας, σύμφωνα με τον οποίο το ποσοστό των Γκαγκαούζων που ζουν σε αυτή τη χώρα των Βαλκανίων φτάνει το 4%.

ΜΕΡΟΣ Α'

Οι Γκαγκαούζοι είναι τουρκόφωνοι Ορθόδοξοι Χριστιανοί, προερχόμενοι από την Χερσόνησο του Αίμου (Βαλκανική Χερσόνησο). Η παρουσία τους ιστορικά έχει εντοπισθεί σε τρεις περιοχές:

α) Δοβρουτσά β) Θράκη (περιοχή Αδριανούπολης) και γ) στην Μακεδονία (περιοχή της Ν. Ζίχνης). Από την Δοβρουτσά το μεγαλύτερο μέρος τους μετανάστευσε κατά τα τέλη του 18ου και τις αρχές του 19ου αιώνα στην περιοχή της σημερινής νότιας Μολδαβίας και νοτιοδυτικής Ουκρανίας. Από την περιοχή της Αδριανούπολης όλοι σχεδόν μετανάστευσαν το 1923 στην Ελλάδα, κυρίως στην βόρεια πλευρά του Νομού Έβρου. Τέλος, οι Γκαγκαούζοι της Ν. Ζίχνης δεν έχουν

υποστεί καμία σημαντική μετανάστευση. Η προέλευση των Γκαγκαούζων, μετά το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, αποτελεί αντικείμενο επιστημονικής και ενίοτε πολιτικής διαμάχης. Από τότε δημιουργήθηκαν τρεις ομάδες θεωριών. Στην συνέχεια του κειμένου γίνεται προσπάθεια να σχολιασθούν συνοπτικά οι θεωρίες αυτές.

Αναμνηστική φωτογραφία από τα 25χρονα αρχιερατείας του επισκόπου Cahoul κ. Ανατόλιου.

A) Η πρώτη ομάδα θεωριών

υποστηρίζει ότι οι Γκαγκαούζοι είναι απόγονοι τουρανικών λαών, κεντροασιατικής προέλευσης, οι οποίοι κατά τον Μεσαίωνα πέρασαν τον Δούναβη και εισήλθαν σε βυζαντινό ή βουλγαρικό έδαφος. Έτσι οι Γκαγκαούζοι ταυτίστηκαν κατά καιρούς με τους Πρωτοβούλγαρους (που πέρασαν τον 7ο αιώνα), με τους Πετσενέγκους και τους Ούζους (που πέρασαν τον 11ο αιώνα) ή με τους Κουμάνους (που περνούσαν από τον 11ο έως τον 13ο αιώνα). Είναι βέβαια γεγονός ότι οι λαοί όντως αυτοί πέρασαν τον Δούναβη την εποχή εκείνη και κάποιοι από αυτούς εγκαταστάθηκαν σε περιοχές της Βαλκανικής χερσονήσου. Δεν υπάρχει όμως καμία ιστορική πηγή από την οποία να προκύπτει ότι αυτοί εγκαταστάθηκαν σε περιοχές στις οποίες συναντώνται σήμερα οι Γκαγκαούζοι.

Πολιτιστικές εκδηλώσεις στο Πανεπιστήμιο του Κομράτ.

Ο κύριος λόγος για τον οποίον προτάθηκαν αυτές οι θεωρίες είναι το ότι οι Γκαγκαούζοι μιλάνε μία γλώσσα της τουρανικής οικογένειας γλωσσών. Με μία προσεκτική «ματιά» όμως θα αντιληφθούμε ότι οι Γκαγκαούζοι μιλάνε μία καθαρά ανατολίτικης προέλευσης τουρκική διάλεκτο. Οι γλώσσες που μιλούσαν οι προαναφερθέντες λαοί ήταν πιο κοντά στα σημερινά Τατάρικα, τα οποία απέχουν από τις τουρκικές διαλέκτους της Ανατολίας όσο τα Ισπανικά από τα Ιταλικά και τα Γερμανικά από τα Νορβηγικά. Επομένως, αν οι Γκαγκαούζοι έλκουν την καταγωγή τους από τους προαναφερθέντες λαούς, τότε σίγουρα έχουν χάσει την γλώσσα τους και οικειοποιήθηκαν τα Τουρκικά της Ανατολίας. Συνεπώς η γλώσσα δεν αποτελεί ένδειξη για την καταγωγή τους από τους λαούς αυτούς. Τέλος, το σύνολο των πολιτιστικών και πολιτισμικών στοιχείων, καθώς και τα φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά των Γκαγκαούζων, δεν είναι ικανά να μας δώσουν έστω και ενδείξεις ώστε να αναζητήσουμε κάποια σχέση τους με τους λαούς που αναφέραμε προηγουμένως.

Στιγμιότυπο από επίσκεψη του Συνδέσμου Φίλων της Γκαγκαουζίας σε εκκλησίες της Γκαγκαουζίας.

Για ποιό λόγο, λοιπόν, θα πρέπει να υποθέσουμε ότι οι κεντροασιατικοί-τουρανικοί αυτοί λαοί του Μεσαίωνα εγκατέλειψαν όλα εντελώς τα εθνικά τους χαρακτηριστικά και μετασχηματίστηκαν σε κάτι διαφορετικό;

Ποιός ο λόγος να αναζητήσουμε, η ακόμη ορθότερα ποιός ο λόγος που αναζητήθηκε και ακόμη αναζητείται η καταγωγή των Γκαγκαούζων στην περιοχή εκείνη;

Οι θεωρίες αυτές υποστηρίχθηκαν και προωθήθηκαν μέχρι σήμερα για διάφορους, εκτός από ακαδημαϊκούς, λόγους. Αρχικά, μέχρι και την δεκαετία του 1930, οι πρώτοι ερευνητές που τις υποστήριξαν το έκαναν για λόγους ακαδημαϊκής πρωτοτυπίας ή ρομαντισμού, θεωρώντας τους Γκαγκαούζους απογόνους των χαμένων αυτών λαών, οι οποίοι βέβαια ακόμη υπάρχουν. Την ίδια εποχή (δεκαετία 1930), η τουρκική διπλωματία «ανακάλυψε» τους Γκαγκαούζους και θέλησε να τους εκτουρκίσει, όχι να τους εξισλαμίσει, για να τους εκμεταλλευτεί πολιτικά και εθνικά. Την περίοδο εκείνη, η περιοχή όπου κατοικούσαν οι Γκαγκαούζοι αποτελούσε τμήμα της Ρουμανίας, η οποία διατηρούσε άριστες σχέσεις με την Τουρκία. Η πολιτική αυτή εκμετάλλευση θα έπρεπε να έχει και ένα θεωρητικό υπόβαθρο, που στην συγκεκριμένη περίπτωση το προσέφεραν οι θεωρίες που αναφέραμε. Παράλληλα, η «τουρκοποίηση» των Γκαγκαούζων συγκυριακά συνέφερε την Ρουμανία, και έτσι οι θεωρίες αυτές συνέχισαν να υφίστανται και να αναπαράγονται τόσο στην Άγκυρα όσο και στο Βουκουρέστι.

Από την καθημερινότητα των Γκαγκαούζων.

Μετά το 1944, οι περιοχές των Γκαγκαούζων προσαρτώνται στην Σοβιετική Ένωση και την σκυτάλη παίρνει η σοβιετική πολιτική μέσω της σχολής τουρκολογίας. Η Σοβιετική Ένωση, εφαρμόζοντας τις γνωστές ιδιόμορφες μεθόδους της για την ταξινόμηση των εθνοτήτων και των «λαοτήτων», ταξινόμησε τους Γκαγκαούζους ανάμεσα στους άλλους τουρανικούς λαούς της χώρας. Η εικόνα του γκαγκαουζικού έθνους θα έπρεπε να δημιουργηθεί σύμφωνα με τα πρότυπα της σοβιετικής τουρκολογίας. Σε αυτό βέβαια συνηγορούσε και το γεγονός ότι οι Σοβιετικοί ιθύνοντες, οι οποίοι ήξεραν πολύ καλά το παρελθόν των Γκαγκαούζων κατά τον 19ο και τον 20ο αιώνα, θέλησαν να αποκόψουν οριστικά τους Γκαγκαούζους της Μολδαβίας και της Ουκρανίας από το βαλκάνιο -άρα εξωσοβιετικό- παρελθόν τους. Δεν ήθελαν με κανένα λόγο να τους ταυτίσουν (συνδέσουν) ούτε με τους Βούλγαρους, δεδομένου ότι από την περιοχή της Βουλγαρίας προερχόταν ένα μεγάλο μέρος τους, ούτε με τους Τούρκους, με τους οποίους μιλούσαν την ίδια σχεδόν γλώσσα, κυρίως όμως δεν ήθελαν να τους ταυτίσουν με τους Έλληνες, με τους οποίους οι Γκαγκαούζοι είχαν πάντοτε την τάση να ταυτίζονται¹. Από την άλλη, όλοι οι τουρανικοί λαοί -με εξαίρεση τους Τούρκους της Τουρκίας- ήταν μέσα στα όρια της Σοβιετικής Ένωσης, συνεπώς θα αποτελούσαν ασφαλή και σταθερή πηγή έμπνευσης και συγγένειας για τους Γκαγκαούζους.

Έτσι, στα χρόνια που ακολούθησαν, αναπτύχθηκε στο «θερμοκήπιο» της σοβιετικής τουρκολογίας και εθνολογίας μία ελίτ από Γκαγκαούζους λαογράφους, ιστορικούς, λογοτέχνες κ.λπ., οι οποίοι θεωρούσαν τον εαυτό τους -εκτός από *homo sovieticus*- και πολίτες τουρανικής προέλευσης. Οι υπόλοιποι Γκαγκαούζοι, ως παραδοσιακοί αγρότες και κτηνοτρόφοι, ζούσαν στενά δεμένοι με την γη τους και τις θρησκευτικές τους παραδόσεις, χωρίς να έχουν αποκτήσει ένα κώδικα επικοινωνίας με την πνευματική αυτή ελίτ. Συμμετείχαν στα συνέδρια του Σοβιετικού Ινστιτούτου Τουρκολογίας, υπερηφανεύονταν ότι είχαν μία συγκεκριμένη ιστορική καταγωγή, συγγενικούς λαούς, συγγενικές γλώσσες με την δική τους κ.λπ.

Στιγμιότυπο από επίσκεψη του Συνδέσμου Φίλων της Γκαγκαουζίας σε εκκλησίες της Γκαγκαουζίας.

Μέχρι και την δεκαετία του 1980 δεν είχαμε ουσιαστικές αλλαγές και η κατάσταση παρέμεινε όπως περιγράφηκε στην προηγούμενη παράγραφο. Η περεστρόικα και η επακολουθήσασα διάλυση της ΕΣΣΔ δρομολόγησαν εκ νέου τις διαδικασίες αναζήτησης της εθνικής ταυτότητας σε πολλούς λαούς, μεταξύ των οποίων και οι Γκαγκαούζοι της Μολδαβίας και της Ουκρανίας. Την χρονική αυτή περίοδο, η σκυτάλη των εξελίξεων περνάει στα χέρια της Τουρκίας.

Η Τουρκία αρχίζει να παρεμβαίνει έγκαιρα και μεθοδικά, γνωρίζοντας ότι α) υπάρχει ήδη μια τουρανικών προσανατολισμών πνευματική ελίτ των Γκαγκαούζων, β) η γλώσσα τους μοιάζει πολύ με την δική τους, γ) δεν υπάρχει κανένας άλλος που να θέλει να στηρίξει πολιτικά, ηθικά, πολιτιστικά η απλά να εμπνεύσει τους Γκαγκαούζους στην προσπάθεια αναζήτησης της εθνικής τους ταυτότητας.

Διέθεσε και συνεχίζει να διαθέτει ομολογουμένως τεράστια κονδύλια για την υπόθεση αυτή, δεδομένης της οικονομικής εξαθλίωσης στην περιοχή. Τα κονδύλια αυτά διατίθενται από διάφορους, συνήθως κρατικούς, φορείς μέσω οργανωμένων προγραμμάτων. Κάτω από τις συνθήκες αυτές, η Τουρκία σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα κατόρθωσε να επιβληθεί και να ελέγχει σήμερα σχεδόν όλες τις συλλογικές δραστηριότητες των Γκαγκαούζων της Μολδαβίας (πολιτιστικές, πολιτικές, εκπαιδευτικές, αναπτυξιακές, επιχειρηματικές κ.λπ.). Όλα τα

προαναφερθέντα λειτούργησαν καταλυτικά στο να διατηρηθούν και μετά το 1988 οι θεωρίες περί της τουρανικής καταγωγής τους.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι θεωρίες αυτές δεν υποστηρίζονται από την σύγχρονη δυτική ιστοριογραφία. Συναντώνται κυρίως στην σοβιετική, τουρκική και εν μέρει βουλγαρική βιβλιογραφία. Ειδικά η θεωρία για την καταγωγή των Γκαγκαούζων από τους Τουρανούς Πρωτοβουλγάρους απαντάται μόνον στην βουλγαρική βιβλιογραφία για συγκεκριμένους πολιτικούς λόγους.

Πολιτιστικές εκδηλώσεις σε δημοτικό σχολείο - νηπιαγωγείο των Γκαγκαούζων.

Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι σήμερα ο μέσος Γκαγκαούζος της Μολδαβίας δεν ενδιαφέρεται εν γένει για θέματα που αφορούν τις θεωρίες περί της καταγωγής του. Στην περίπτωση όμως που έρθει αντιμέτωπος με τις θεωρίες αυτές, αντιδρά συνήθως αρνητικά. Αυτό βέβαια δεν έχει ιδιαίτερη σημασία από την στιγμή που, σταθερά και μεθοδικά, οι θεωρίες της ομάδας αυτής γίνονται η επίσημη άποψη της πνευματικής και πολιτικής ηγεσίας των Γκαγκαούζων, περνώντας σταδιακά και στην εκπαίδευση.

B) Η δεύτερη ομάδα θεωριών

υποστηρίζει ότι οι Γκαγκαούζοι είναι απόγονοι των ανθρώπων που ακολούθησαν τον σουλτάνο του Ικούνιου Izeddin Kaikaus II, όταν αυτός κατέφυγε στους

Βυζαντινούς λίγο μετά τα μέσα του 13ου αιώνα, και εγκαταστάθηκαν από την Μικρά Ασία στα Βαλκάνια. Η θεωρία αυτή προτάθηκε από τον Balasken το 1930 σε μια εργασία του γραμμένη στα Ελληνικά, έγινε δε αποδεκτή και από τον γνωστό ανατολιστή Wittek, το 1954.

Ο Wittek -με την χρήση σελτζουκικών, οθωμανικών και βυζαντινών πηγών- απέδειξε, σε ικανοποιητικό βαθμό, ότι οι Γκαγκαούζοι έλκουν την καταγωγή τους από τους ανθρώπους του Kaikaus και το εθνώνυμό τους είναι παράφραση του ονόματός του. Την επόμενη δεκαετία, η Ελληνίδα μαθήτρια του Wittek Ελισάβετ Ζαχαριάδου, με χρήση βυζαντινών πηγών, κυρίως χρυσόβουλων της Ιεράς Μονής Βατοπαιδίου, επιβεβαίωσε την θεωρία αυτή. Από τότε η δυτική βιβλιογραφία εν γένει αποδέχεται την θεωρία αυτή ως την επικρατέστερη για την προέλευση των Γκαγκαούζων. Το ουσιαστικό όμως πρόβλημα της θεωρίας αυτής είναι ότι δεν διασαφηνίζει το ποιοί ήταν οι άνθρωποι που ακολούθησαν τον Kaikaus. Ο Wittek, χωρίς να το καλοσκεφτεί, θεώρησε δεδομένο ότι, αφού οι άνθρωποι αυτοί ήταν από τα εδάφη του σελτζουκικού σουλτανάτου, άρα ήταν και Τούρκοι. Το γεγονός αυτό, όπως παραδέχεται και ο ίδιος, δημιουργεί ορισμένα παράδοξα και ασύμβατα σημεία στην όλη θεωρία του. Από τότε κανένας άλλος ερευνητής δεν μπόρεσε να ασχοληθεί με το ερώτημα αυτό.

Πολιτιστικές εκδηλώσεις σε δημοτικό σχολείο - νηπιαγωγείο των Γκαγκαούζων.

Το 1954 βέβαια, δεν ήταν ανεπτυγμένη η μελέτη της κοινωνίας του σελτζουκικού

σουλτανάτου όπως είναι σήμερα και ιδίως μετά τις εργασίες των Βρυώνη, Cahen, Turan και άλλων. Σήμερα είναι πλέον δεδομένο ότι ο σουλτάνος Izeddin Kaikaus II ήταν βαπτισμένος χριστιανός, καθώς και ότι ήταν γιος Ελληνίδας μητέρας (και μάλιστα κόρης ιερέα). Χριστιανές Ελληνίδες μητέρες είχαν και οι τέσσερις προκάτοχοι-πρόγονοί του σουλτάνου. Ακόμη πρέπει να σημειώσουμε ότι στο σουλτανάτο του Ικονίου την περίοδο που αναγκάστηκε να φύγει ο Kaikaus, οι αξιωματούχοι ήταν χωρισμένοι σε χριστιανούς και μουσουλμάνους, με τους πρώτους να είναι στον περίγυρο του Kaikaus και τους δεύτερους στον περίγυρο των πολιτικών του αντιπάλων. Εξάλλου ο Kaikaus αναγκάστηκε να καταφύγει στους Βυζαντινούς όταν οι μουσουλμάνοι αξιωματούχοι του τάχθηκαν με το μέρος των Μογγόλων, που είχαν υπό την κυριαρχία τους το σουλτανάτο. Ακόμη είναι γνωστό ότι την εξουσία στην αυλή του έπειτα από αυτόν την ασκούσαν οι Έλληνες θείοι του. Τέλος, αξίζει να σημειώσουμε την στενή σχέση που είχε ο ίδιος τόσο με τους οικείους μητροπολίτες Ικονίου και Πισιδίας, όσο και με τον ίδιο τον πατριάρχη Αρσένιο, αλλά και την εμμονή του στον χριστιανικό τρόπο ζωής.

Με πλήθος στοιχεία σαν τα προαναφερθέντα, με μια λεπτομερέστερη εξέταση των πηγών που χρησιμοποίησε ο Wittek, καθώς και με την βοήθεια άλλων κυρίως βυζαντινών- πηγών μπορούν να ερμηνευθούν με σίγουρα ορθότερο τρόπο τα ιστορικά γεγονότα. Έτσι αποδεικνύεται με πολύπλοκο μεν τρόπο αλλά με υψηλό βαθμό βεβαιότητας ότι οι άνθρωποι που ακολούθησαν τον σουλτάνο Izeddin Kaikaus II και εγκαταστάθηκαν στις περιοχές Δοβρουτσάς, Θράκης και Μακεδονίας ήταν χριστιανοί Μικρασιάτες, υπήκοοι του σουλτανάτου. Με την ερμηνεία αυτή εξηγούνται τα παράδοξα και αίρονται τα ασύμβατα σημεία που δεν μπόρεσε να εξηγήσει στην θεωρία του ο Wittek.

Την ιδέα ότι οι άνθρωποι που ακολούθησαν τον Kaikaus ήταν χριστιανοί Μικρασιάτες την εξέφρασε πρώτος ο Αναστάσιος Ιορδάνογλου, χωρίς να προσπαθήσει όμως να την αποδείξει.

Γ) Η τρίτη ομάδα θεωριών

είναι και η πιο απλή. Θεωρεί ότι οι Γκαγκαούζοι είναι χριστιανοί της Βαλκανικής χερσονήσου (κυρίως Έλληνες και Βούλγαροι), που τουρκοφώνισαν κατά την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας. Θεωρητικά η άποψη αυτή δεν μπορεί να αποδειχθεί. Εντούτοις όμως, εάν κάποιος παρατηρήσει καλά την γεωγραφική κατανομή των τουρκικών εγκαταστάσεων στα Βαλκάνια κατά την προ του 20ου αιώνα περίοδο (και ειδικά στην περιοχή της Δοβρουτσάς), θα δει ότι είναι πολύ πιθανό ντόπιοι πληθυσμοί να εγκατέλειψαν την γλώσσα τους και να οικειοποιήθηκαν την γλώσσα της μεγάλης μάζας των Τούρκων εποίκων που ζούσε γύρω τους. Την θεωρία αυτή συναντάμε σε όλες τις πληθυσμιακές ομάδες των

Γκαγκαούζων με το γνωστό «στους Τούρκους δεν δώσαμε την θρησκεία μας, δώσαμε όμως την γλώσσα μας».

Η συστηματική έρευνα σε στοιχεία των δύο τελευταίων θεωριών θα ήταν η καλύτερη μέθοδος για την αναζήτηση της αλήθειας.

Στιγμιότυπο από παλαιότερη επίσκεψη παιδιών από τη Γκαγκαουζία στην Ελλάδα.

ΟΙ ΕΚΤΟΣ ΜΟΛΔΑΒΙΑΣ ΓΚΑΓΚΑΟΥΖΟΙ

Ελλάδα

Στην Ελλάδα οι Γκαγκαούζοι ζουν κυρίως στον Νομό Έβρου, σε 20 περίπου χωριά της περιοχής του Δήμου Νέας Ορεστιάδας και της περιοχής του «Τριγώνου». Επίσης θα τους συναντήσουμε και σε άλλες περιοχές της Βόρειας Ελλάδας όπως για παράδειγμα στον Νομό Σερρών, στην περιοχή του Δήμου Νέας Ζίχνης² και ορισμένων χωριών γύρω από αυτήν, καθώς και στο χωριό Χρυσόχωραφα του ίδιου νομού. Η προέλευση όλων σχεδόν των Γκαγκαούζων της Ελλάδος είναι από 10-15 χωριά της Ανατολικής Θράκης (περιοχή Αδριανούπολης), από όπου οι κάτοικοι των περιοχών αυτών μετακινήθηκαν στην Ελλάδα με την Συνθήκη της Λωζάννης το 1923. Ως Ρωμιοί οι Γκαγκαούζοι της Θράκης και της Μακεδονίας ακολούθησαν την πορεία εξέλιξης από το γένος (μιλλέτι) των Ρωμιών στον σύγχρονο Ελληνισμό, με δεδομένη την ελληνική εθνική συνείδηση.

Εξαιρέση αποτελούν αυτοί της περιοχής Νέας Ζίχνης, οι οποίοι θεωρούνται -λόγω της πολύχρονης παρουσίας τους- ντόπιοι.

Στιγμιότυπο από παλαιότερη επίσκεψη παιδιών από τη Γκαγκαουζία στην Ελλάδα.

Βουλγαρία

Οι περισσότεροι από τους Γκαγκαούζους της Δοβρουτσάς δρομολόγησαν την ίδια πορεία με αυτούς της Θράκης και της Μακεδονίας, δηλαδή από την Ρωμιοσύνη στον σύγχρονο Ελληνισμό. Αυτό φαίνεται ξεκάθαρα και από το φερμάνι του 1870

για την ίδρυση της Βουλγαρικής Εξαρχίας, το οποίο εξαιρεί τα περισσότερα από τα γκαγκαούζικα χωριά της περιοχής. Τα χωριά αυτά, μέσω της Μητροπόλεως Βάρνας, υπάγονταν στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και είχαν ελληνικά σχολεία και εκκλησίες μέχρι τα γνωστά γεγονότα του 1906. Την περίοδο εκείνη, το βουλγαρικό κράτος διέκοψε με την βία οποιαδήποτε σχέση των Γκαγκαούζων με τον Ελληνισμό και το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Στην Βουλγαρία σήμερα αυτοπροσδιορίζονται εθνικά, κυρίως, ως Βούλγαροι και ζουν σε 10-15 από τα χωριά αυτά της Δοβρουτσάς, στην περιοχή της Βάρνας. Επίσης λίγοι κατοικούν σε πόλεις της Ανατολικής Ρωμυλίας (Ν.Α. Βουλγαρία), και ειδικά στην Ιάμπολη, προερχόμενοι από τα χωριά της Αδριανούπολης, από τα οποία προέρχονται και οι Γκαγκαούζοι της Ελλάδος.

Ρουμανία

Εδώ οι λιγότεροι Γκαγκαούζοι που απέμειναν ζουν κυρίως στα νότια της Κωσταντζας και αυτοπροσδιορίζονται κυρίως ως Γκαγκαούζοι.

Χώρες της πρώην ΕΣΣΔ

Η πιο μεγάλη ομάδα Γκαγκαούζων είναι αυτή που ζει στην Ουκρανία, στο Ν.Δ. της άκρο (~40.000) και μέχρι το 1991 αποτελούσε στην ουσία προέκταση της ομάδας που ζει στην Μολδαβία. Οι άνθρωποι αυτοί είναι καταγεγραμμένοι επισήμως ως Γκαγκαούζοι και έχουν

Το Πανεπιστήμιο του Κομράτ.

γκαγκαουζική συνείδηση. Οι υπόλοιποι (20.000-30.000) ζουν κυρίως στην Ν.Α. Ουκρανία, στην περιοχή της Αζοφικής Θάλασσας, στον Ρωσικό Καύκασο, στο Καζακστάν, στο Ουζμπεκιστάν κ.α. Είναι κυρίως απόγονοι μεταναστών από την Μολδαβία οι οποίοι εγκαταστάθηκαν εκεί κατά τα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα.

Μεγάλο ενδιαφέρον δείχνουν οι φοιτητές για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στο Πανεπιστήμιο του Κομράτ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Είναι σημαντικό να έχουμε υπ' όψιν μας ορισμένα στοιχεία και παραμέτρους τα οποία παίζουν καθοριστικό ρόλο στην έρευνα για το ζήτημα της καταγωγής των Γκαγκαούζων. Παρακάτω αναπτύσσονται εν συντομία ορισμένα από αυτά:

α) Οι Γκαγκαούζοι δεν εμφανίζονται στο ιστορικό προσκήνιο παρά μόνο κατά τον 19ο αιώνα. Το γεγονός αυτό κάποιιοι ερευνητές το θεώρησαν ως ιστορικό παράδοξο. Κι όμως, αν μελετήσει κανείς την λαϊκή παράδοση των Γκαγκαούζων, αλλά και την εκ μέρους τους αντιμετώπιση στο θέμα της καταγωγής τους, θα διαπιστώσει ότι οι Γκαγκαούζοι αυτοπροσδιορίζονται και νιώθουν καλύτερα με τον όρο «Χριστιανός». Το γεγονός αυτό δεν πρέπει να μας ξαφνιάζει διότι αφενός ήταν δεδομένη η πλήρης ταύτισή τους με το μιλλέτι των Ρωμιών κατά τους οθωμανικούς χρόνους, αφετέρου δε, συγκεκριμένες πολιτικές και ιστορικές συγκυρίες κατά τον 19ο αιώνα δεν τους επέτρεψαν να ολοκληρώσουν την ένταξη-ταύτισή τους στην ελληνική εθνική ομάδα.

β) Η συντριπτική πλειοψηφία των Γκαγκαούζων οι οποίοι μετοίκισαν στην Ν. Μολδαβία και την Ν.Δ. Ουκρανία αναγκάσθηκαν να εγκαταλείψουν τα Βαλκάνια λόγω της δράσης τους στον Ρωσοτουρκικό Πόλεμο του 1806-1812 στο πλευρό των Ρώσων. Τότε ο ρωσικός στρατός ανέθεσε στον Έλληνα λοχαγό Δημήτριο Βατικιώτη να σχηματίσει ομάδες από τον φιλορωσικό χριστιανικό πληθυσμό

της Δοβρουτσάς, κυρίως Γκαγκαούζους και Βούλγαρους. Και πράγματι πολέμησαν υπό την αρχηγία του καθόλη την διάρκεια του πολέμου. Κατά τις διαδοχικές υποχωρήσεις των Ρώσων από τα Βαλκάνια έως και την τελική προσάρτηση της ανατολικής Μολδαβίας (Βεσσαραβίας) στην Ρωσική Αυτοκρατορία το 1821, οι Γκαγκαούζοι και οι Βούλγαροι αυτοί αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την οθωμανική επικράτεια, στην οποία δεν μπορούσαν πλέον να ζουν και να μετοικήσουν σε περιοχές βορείως του Δούναβη οι οποίες αποτελούσαν τμήμα της ρωσικής επικράτειας. Προς τιμήν του Δημητρίου Βατικιώτη δόθηκε το όνομά του στην γκαγκαουζική πόλη Δημητρόφκα της Ουκρανίας.

γ) Πολλοί Γκαγκαούζοι της Ν. Μολδαβίας και Ουκρανίας κατά την περίοδο 1817-1821 εντάχθηκαν στην Φιλική Εταιρεία, ακολουθώντας τον αρχηγό τους Δημήτριο Βατικιώτη. Την ίδια περίοδο επάνδρωσαν μαζικά και τις γνωστές ομάδες (Ιερός Λόχος) του Δημητρίου Υψηλάντη. Μετά το 1821 η πανσλαβιστικών πλέον προσανατολισμών ρωσική πολιτική προσπάθησε να εκβουλαρίσει τους Γκαγκαούζους της επικράτειάς της. Στην προσπάθεια αυτή αντιστάθηκαν σθεναρά οι Γκαγκαούζοι, οι οποίοι -αποκομμένοι από τον σύγχρονο Ελληνισμό, απομονωμένοι γεωγραφικά και εμμένοντας πεισματικά στην ρωμαϊκή παράδοση με τον πιο αυστηρό τρόπο- επισημοποίησαν σταδιακά το εθνώνυμο «Γκαγκαούζος».

δ) Όλοι σχεδόν οι Γκαγκαούζοι που έμειναν στα Βαλκάνια και δεν μετοίκησαν βορείως του Δούναβη ακολούθησαν συνειδητά την διαδικασία μετάβασης από την Ρωμισσύνη στον σύγχρονο Ελληνισμό, συμμετέχοντας ενεργά σε όλους τους αγώνες που διαμόρφωσαν τις παραμέτρους του νεοελλαδικού κράτους. Αξίζει να σημειώσουμε ότι οι Γκαγκαούζοι της Δοβρουτσάς το 1860 αρνήθηκαν να ενταχθούν στην Βουλγαρική Εξαρχία μένοντας πιστοί στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, ενώ κατά την περίοδο 1860-1906 αγωνίσθηκαν με πάθος για την διατήρηση των ελληνικών σχολείων και των εκκλησιών στις κοινότητές τους. Μετά τα γνωστά γεγονότα του 1906 και τις επί μακρόν πιέσεις από τους Βούλγαρους, όσοι δεν ήλθαν ως πρόσφυγες στην Ελλάδα μαζί με τους υπόλοιπους Έλληνες, αναγκάσθηκαν -φαινομενικά τουλάχιστον- να ταυτισθούν με τον βουλγαρισμό.

Δοβρουτσά: Η γεωγραφική περιοχή νοτίως του δέλτα του Δούναβη. Δηλαδή το Ν.Α. άκρο της Ρουμανίας και το Β.Α. άκρο της Βουλγαρίας.

Βεσσαραβία: Η περιοχή μεταξύ των ποταμών Δνεϊστερου - Προύθου - Δούναβη και Εύξεινου Πόντου, η οποία ταυτίζεται σήμερα με την δημοκρατία τη Μολδαβίας και το Ν.Δ. άκρο της Ουκρανίας.

2. Η Ν. Ζίχνη είναι πολύ παλιό και μεγάλο γκαγκαούζικο χωριό της Μακεδονίας με πλούσια διαχρονική ιστορία. Στο χωριό αυτό γεννήθηκε στα τέλη του 15ου αιώνα

ο άγιος Θεόφιλος ο Μυροβλύτης, ο οποίος ασκήτεψε στο Άγιον Όρος. Σήμερα είναι έδρα του ομώνυμου Δήμου.

Σύνδεσμος Φίλων Γκαγκαουζίας «Ο Άγιος Δημήτριος»

Ο Σύνδεσμος Φίλων Γκαγκαουζίας «Άγιος Δημήτριος» δημιουργήθηκε το 2001 με έδρα την Θεσσαλονίκη. Στόχο έχει να συντονίσει την δράση ατόμων και φορέων από την Ελλάδα που δρουν προς την κατεύθυνση της σύσφιξης των δεσμών των Γκαγκαούζων της Δημοκρατίας της Μολδαβίας και της Ουκρανίας με τον Ελληνισμό.

Στο πλαίσιο αυτό, εδώ και έξι χρόνια έχει καθιερώσει μορφωτικό πρόγραμμα για νέους, γκαγκαουζικής κυρίως καταγωγής, από την Δημοκρατία της Μολδαβίας, οι οποίοι φοιτούν αρχικά ένα χρόνο στις ειδικές τάξεις εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας στο Εκκλησιαστικό Λύκειο του Κιλκίς, με την προοπτική να γίνουν στην συνέχεια δεκτοί σε πανεπιστημιακές σχολές της Ελλάδας.

Προσπαθεί στο μέτρο του δυνατού να επιλέγονται παιδιά με μεράκι για σπουδές, με ήθος και τιμιότητα. Η επιλογή των νέων αυτών φροντίζουμε πάντα να συνοδεύεται από την συναίνεση και την ευλογία του μητροπολίτη Μολδαβίας η κάποιου από τους επισκόπους της Ιεράς Μητρόπολης Μολδαβίας του Ρωσικού Πατριαρχείου.

Κατά την διάρκεια των έξι αυτών χρόνων έχουν μέχρι σήμερα εισαχθεί και αποφοιτήσει με επιτυχία από τις τάξεις αυτές του Εκκλησιαστικού Λυκείου του Κιλκίς 16 νέοι, εκ των οποίων οι 11 είναι σήμερα φοιτητές της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ, ένας είναι φοιτητής της Θεολογικής Σχολής των Αθηνών, οι τρεις φοιτούν σε ιερατικές σχολές στην Ρωσία και την Ουκρανία και ένας στην Νομική Σχολή της Μολδαβίας. Κατά την διάρκεια του ενός έτους φοίτησης των νέων αυτών στο Εκκλησιαστικό Λύκειο Κιλκίς, το οποίο αναλαμβάνει και τα έξοδα διατροφής και διαμονής τους στο οικοτροφείο του, ο σύνδεσμός μας αναλαμβάνει όλα τα επιπλέον έξοδα που προκύπτουν. Επίσης στην περίπτωση που οι νέοι αυτοί γίνουν στην συνέχεια δεκτοί σε πανεπιστημιακή σχολή του ΑΠΘ, ο σύνδεσμος -σε συνεργασία και με άλλους φορείς- αναλαμβάνει τα έξοδα διαμονής, διατροφής, μετακινήσεών τους καθόλη την διάρκεια των σπουδών τους.

Σπουδάζουν την Ορθόδοξη Θεολογία και συγχρόνως βοηθιούνται από το ορθόδοξο βίωμα που ζουν κοντά στην τοπική εκκλησία και στο Άγιον Όρος, που συχνά επισκέπτονται. Τα παιδιά διακρίνονται για την φιλομάθεια, την τιμιότητα, την αγάπη και την αφοσίωσή τους στην Ορθόδοξη Εκκλησία.

Βασικοί στόχοι του Συνδέσμου είναι:

- Η στήριξη των ομόδοξων αδελφών Γκαγκαούζων στην ορθόδοξη πίστη.
- Η ανοικοδόμηση ιερών ναών σε όποιες ενορίες δεν υπάρχουν.
- Η έκδοση θρησκευτικών βιβλίων, βίων αγίων και περιοδικών θρησκευτικού και πολιτιστικού περιεχομένου.
- Χορήγηση υποτροφιών προς τους νέους οι οποίοι επιθυμούν να σπουδάσουν στην Ελλάδα, κυρίως Ορθόδοξη Θεολογία, αλλά και άλλες επιστήμες (Ιστορία, Φιλοσοφία, Ιατρική, Ελληνική Φιλολογία).
- Η διοργάνωση και μετάβαση στην Γκαγκαουζία διαφόρων αποστολών με σκοπό την συμπαράσταση και βοήθεια των κατοίκων.
- Η διοργάνωση επισκέψεων Γκαγκαούζων προς την Ελλάδα ώστε να γνωρίσουν την πνευματική παράδοση, τον πολιτισμό και τα μνημεία της.
- Η διοργάνωση κατασκηνώσεων για παιδιά από την Μολδαβία στην Ελλάδα για την καλύτερη προσέγγιση μεταξύ των λαών.

Τόσο το βίωμα της πίστεώς μας όσο και η ελληνικότητά μας έχουν ως πρωτογενές κύτταρο ανάπτυξης την οικουμενικότητά τους. Μια οικουμενικότητα που βασίζεται στην ιδιομορφία κάθε πολιτισμού και στον σεβασμό των ιδιαιτεροτήτων κάθε λαού. Η Ορθόδοξη Εκκλησία προσφέρει στο παγκόσμιο γίνεσθαι αυτό που σε κάθε Θεία Λειτουργία ομολογούμε και ζητούμε, «την ενότητα της πίστεως και την κοινωνία του Αγίου Πνεύματος». Στο κατά Ιωάννη Ευαγγέλιο διαβάζουμε την αρχιερατική προσευχή του Κυρίου πριν από το πάθος Του, την οποία απευθύνει προς τον Πατέρα και στην οποία παρακαλεί «ίνα ώσιν εν, καθώς ημείς εν εσμέν (ο Πατήρ και ο Υιός)» (Ιω. 17,22). Όπως δηλαδή η ζωή της Αγίας Τριάδος είναι ζωή ενότητας, έτσι και η Εκκλησία πρέπει να αντανακλά αυτή την ενότητα που υπάρχει στον Θεό τον ίδιο.

Η δική μας παρουσία στην Δημοκρατία της Μολδαβίας -και ιδιαίτερα στην περιοχή όπου ζουν οι Γκαγκαούζοι- αποβλέπει στην αλληλοβοήθεια προς τον λαό αυτό που έχει τόσες ανάγκες.

Κλείνοντας, θέλουμε να τονίσουμε ότι το ενδιαφέρον μας για την υπόθεση αυτή πηγάζει άμεσα από την αγάπη μας στην κοινή ορθόδοξη πίστη και μπορεί να καταγραφεί σύμφωνα με τον λόγο του Αποστόλου Παύλου στο τέλος της Β προς Κορινθίους επιστολής: «Η χάρις του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού και η αγάπη του Θεού και Πατρός και η κοινωνία του Αγίου Πνεύματος είη μετά πάντων υμών» (Β Κορ. 13,14). Γένοιτο!

<http://bit.ly/10i4LWK>